

Лю Цзянь,
аспірант кафедри педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

У статті представлено інтерпретацію феномена «естетична компетентність» у контексті професійної діяльності майбутнього вчителя мистецьких дисциплін. На основі аналізу довідкових, науково-педагогічних та мистецтвознавчих джерел визначено, що естетична підготовка учнів у загальноосвітніх закладах, як і професійна підготовка майбутніх учителів мистецького профілю вирізняється складністю та інтегративним характером. Проаналізовано наукові позиції дослідників щодо змісту естетичної компетентності особистості та висвітлено структурне наповнення естетичної компетентності майбутнього вчителя-митця.

Відповідно до результатів аналізу науково-педагогічної літератури та з урахуванням сучасних тенденцій мистецької підготовки майбутніх учителів музики, образотворчого й декоративно-прикладного мистецтва, до структури естетичної компетентності віднесено світоглядний компонент, що обіймає такі показники – естетична свідомість, естетичний смак, естетична культура; діяльнісний компонент, що вміщує такі показники – творчі вміння, комунікативні вміння, перцептивно-невербальні вміння; особистісний компонент, що узагальнює такі показники – емоційність, креативність, рефлексивність.

Ключові слова: вчитель мистецьких дисциплін, естетична компетентність, структура.

Естетична освіта сучасної молоді є системою образно представлених духовних цінностей, яка, засвоюючись особистістю, оберігає людину від негативного впливу масової культури, агресивної реклами, засобів масової інформації, що поширюють ідеї насильства, жорстокості, бездуховності.

Скеровувати естетичне становлення підростаючого покоління у загальноосвітніх навчальних закладах покликані вчителі мистецьких дисциплін – учителі музики та співу, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, хореографії, театральної та сценічної майстерності.

Проблематика естетичного становлення молоді у наукових дослідженнях не є новою. У науково-педагогічних розвідках учених окреслюються історичні аспекти становлення теорії та практики естетичного виховання студентської молоді в Україні (А. Тарасенко, Т. Тюльпа та ін.), висвітлюються питання взаємозв'язку естетичного виховання студентів з їхнім духовним розвитком (Л. Кондрацька, О. Наконечна та ін.), використання різних видів мистецтва (А. Козир, Т. Тушева та ін.) з метою формування естетичних інтересів (В. Бутенко та ін.), смаків (В. Бабенко, В. Радкіна та ін.), ідеалів (І. Зязюн та ін.), розвитку естетичного досвіду та культури (М. Нечепоренко та ін.).

Проблематику мистецької освіти можна умовно поділити на три групи. Перша – пов'язана із розкриттям сутності художньої творчості, складного співвідношення категорій відображення і вираження у мистецтві, специфіки засобів виразності, їх символічної природи, особливості різновидів мистецтва і їх чисельних вимірах і формах, традицій різних культур тощо. Друга стосується основ сприйняття та розуміння мистецтва, природи його естетичного переживання, взаємозв'язку

об'єктивних і суб'єктивних чинників у процесі інтерпретації художніх творів, тлумачення та уточнення термінів, що вживаються у мистецькій освіті. Третю групу становлять соціологічна та культурологічна галузі знань, спрямовані на розкриття специфіки суспільного життя мистецтва та художніх цінностей, а також соціальних функцій мистецької освіти, що забезпечують їх поширення і споживання [13, с. 39].

Відтак, очевидним є інтегративний та багатогранний характер як естетичної підготовки учнів у загальноосвітніх закладах, так і професійної підготовки майбутніх учителів мистецького профілю у вищих навчальних закладах.

Метою статті є висвітлення феномена «естетична компетентність учителя мистецьких дисциплін» як багатокомпонентного конструкта.

Відповідно до мети виконувались такі завдання: проаналізувати наукові позиції дослідників щодо загальної структури естетичної компетентності особистості; виокремити компоненти структури естетичної компетентності вчителів мистецьких дисциплін; визначити показники сформованості естетичної компетентності в майбутніх учителях мистецьких дисциплін відповідно складників структури.

Естетичну компетентність учителя мистецьких дисциплін (музичного, хореографічного, образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва) схарактеризовано як інтегративний особистісно-професійний конструкт, що характеризується наявністю системи теоретичних знань та практичних умінь учителя в галузі естетики; визначає його здатність сприймати явища дійсності та культури крізь призму ключових естетичних ідентифікаторів (Прекрасне/Потворне, Трагічне/Комічне); визначає здатність педагога-

митця оптимально вирішувати професійні завдання естетично-педагогічної діяльності.

У дослідженнях Т. Агейкіної-Старченко встановлено тісний взаємозв'язок понять «кваліфікація» вчителя і «професійна компетентність». Кваліфікація вчителя мистецьких дисциплін – це міра засвоєння фаху (музика, образотворче мистецтво, хореографія, художня культура тощо), у рамках якої існують і розвиваються мистецько-професійні та психолого-педагогічні знання, професійно-виконавчі вміння й навички, що забезпечують ефективне вирішення професійних завдань в освітній галузі «Мистецтво – Естетична культура». Успішність цього процесу, наголошує авторка, визначається його професійною компетентністю [1].

У ході теоретичного аналізу праць зарубіжних та вітчизняних авторів, спрямованих на розробку еталонної моделі представників педагогічної професії, Т. Агейкіною-Старченко визначено загальну для всіх учителів мистецьких дисциплін структуру професійної компетентності, до якої входять: особистісний, соціальний, предметний та метапредметний компоненти [1, с. 41].

Найбільш близькою до проблематики нашого дослідження є думка Г. Сотської, яка визначила поняття «естетично-професійна компетентність» та представила його структуру.

Так, естетично-професійну компетентність майбутнього вчителя-художника Г. Сотська тлумачить як інтегративну властивість особистості, що характеризується високим ступенем полікультурної за своїм змістом гуманітарно-художньої ерудиції; здатністю реалізувати свій естетичний потенціал (знання, вміння, досвід, особистісні якості) на практиці для успішної художньо-професійної діяльності, усвідомлюючи відповідальність за її результати. Її складниками, продовжує Г. Сотська, є: естетична, ціннісно-світоглядна, культурно-естетична, художньо-естетична, поліхудожня, навчально-пізнавальна та комунікативна компетенції [19, с. 39].

Розмірковуючи над естетичним становленням особистості, О. Рудницька вказувала, що специфіка художньої концепції людини полягає у розкритті світоглядної проблематики через суб'єктивний внутрішній світ художніх персонажів (окремих особистостей), їх аналіз і систематизацію, створення художньої типології особистісного світосприйняття [14, с.104].

У зв'язку з цим продуктивною для нашого дослідження є структура естетичного світогляду, за Ц. Хуаном. До структури естетичного світогляду учителя образотворчого мистецтва дослідником віднесено: систему особистісних координат учителя, що віддзеркалює вроджені здібності педагога, його творчий потенціал та внутрішні інтенції – особистісно зорієнтований компонент; систему фахових знань, умінь, здатностей та функціонально-художніх можливостей – практико-зорієнтований компонент; систему професійних характеристик, що віддзеркалює специфіку педагогічно-творчої

діяльності як педагога-художника – інтеграційний компонент[20].

З-поміж інших, будемо дотримуватись у дослідженні наукової позиції Т. Агейкіної-Старченко, адже, на нашу думку, саме таке поєднання зумовлене спільними пріоритетами, особистісно зорієнтованою спрямованістю мистецьких дисциплін та художньо-творчим і поліпрофесійним підходами до їх викладання.

Розглянемо детально, які ж показники (властивості та якості особистості, спеціальні знання та вміння, здібності та професійні позиції вчителя) дозволяють вести мову про сформованість естетичної компетентності майбутнього вчителя мистецьких дисциплін.

Індивідуальний стиль діяльності, на думку Н. Калашник [5], як узагальнена характеристика індивідуально-психологічних особливостей людини, що виявляються в її діяльності, містить такі компоненти, як цілісну систему здатностей, а також психологічних засобів їх реалізації, зокрема естетичні смаки особистості. Тому індивідуальний стиль творчої діяльності може бути одним із важливих критеріїв індивідуальної своєрідності та рівня здібностей людини. Слід додати, що водночас він є показником високого рівня їх актуалізації, що властива розвиненій творчій особистості, а отже, і високого рівня розвитку її естетичних смаків.

Феномен «естетичний смак» вичерпно проаналізовано В. Радкіною. Авторка зазначає, що естетичне ставлення людини до світу за своєю природою і характером належить до найбільш загальних і відбивається на всіх сферах її життя і діяльності. Естетична культура, що відбиває це ставлення, органічно входить до структури духовної культури вчителя, що відображає його здатність до вільного, повного сприйняття та аналізу різноманітних естетичних явищ, уміння адекватно оцінювати й класифікувати їх, а головне – будувати педагогічну діяльність відповідно до соціально значущих естетичних норм досконалості й краси. В. Радкіна довела також, що естетичний смак є інтегральним показником і критерієм рівня естетичної підготовки майбутнього вчителя, який виявляє себе як: регулювальний центр естетичної свідомості; стійке психічне утворення; здатність, що необхідна в будь-якій діяльності; настанова, що забезпечує основні якості особистості [10].

Розмірковуючи над своєрідністю естетичної підготовки та специфікою професійної діяльності майбутнього вчителя-митця, І. Андрощук звертається до поняття «естетична культура». Дослідниця зауважувала, що формування естетичної культури майбутніх учителів ґрунтується на таких концептуальних засадах: естетичний розвиток особистості педагога забезпечується шляхом оволодіння технологічними й естетичними знаннями в галузі теорії та історії мистецтва, історії та композиції костюма, ознайомлення із творами мистецтва, напрямами моди, здатного сприймати та перетворювати власний естетичний досвід у процесі розробки витворів мистецтва та в навчальній і виховній діяльності; формування естетичної

культури ґрунтується на принципах: гуманізації, гуманітаризації, культурологічного і особистісно зорієнтованого підходів, естетизації, єдності навчання і виховання, інтеграції змісту педагогічної і технологічної підготовки, з урахуванням національних традицій і досвіду; зміст спеціальних дисциплін і методик навчання і виховання передбачає постійне оновлення й доповнення культурологічними та естетичними знаннями; ефективними засобами формування естетичної культури майбутніх викладачів є зміст спеціальних дисциплін та позанавчальні форми роботи (художня самодіяльність, екскурсії, виставки), декоративно-прикладна творчість; формування художньо-естетичного середовища ґрунтується на творчій взаємодії педагога і студента на засадах гуманізму, естетизації, полікультурності, традицій декоративно-прикладного мистецтва [2, с. 43].

В контексті розгляду структури естетичної компетентності вчителя мистецьких дисциплін слід висвітлити поняття «естетична свідомість».

Вивчаючи поняття «естетична свідомість», І. Зелена [4] зауважує, що розмаїття інтерпретацій цього терміна пов'язано з такими характеристиками, як: естетичні сприйняття, переживання, почуття, смаки, оцінки, судження, ідеали, цінності тощо. Тобто естетична свідомість є цілісним, емоційно забарвленим відображенням дійсності в єдності її сутнісних визначень та чуттєвої своєрідності.

Операціональний бік естетичної компетентності майбутнього вчителя мистецьких дисциплін, на нашу думку, представлений спеціальними педагогічними вміннями – творчими, комунікативними, експресивними, перцептивними.

Педагогічний аспект сутності творчих умінь педагога ґрунтовно розроблено С.Сисоевою [17] у дослідженнях проблем творчої самореалізації особистості. Серед якостей, які сприяють зазначеному процесу, науковцем визначено низку творчих умінь: проблемне бачення; здатність до висунення гіпотез, оригінальних ідей; здатність до дослідницької діяльності; розвинене уявлення, фантазія; здатність до виявлення суперечностей; здатність до подолання інерції мислення; уміння аналізувати, інтегрувати та синтезувати інформацію; здатність до міжособистісного спілкування [17, с. 56]. Таким чином, за трактуванням ученої, творчі вміння вчителя передбачають володіння ним такими здатностями: вмінням усвідомити і побачити проблему; здатністю конструювати систему умовиводів, за допомогою яких на підставі фактів доходять висновку про об'єкти, явища, їх розвиток; здатністю до знаходження нового засобами наукових досліджень; умінням розділяти ціле на частини, поєднувати частини в єдине ціле, знаходити логічні взаємозв'язки між окремими частинами цілого.

Особливе місце в зображувальному мистецтві, на думку В. Ружицького, мають вміння передавати психологічний стан людини, яку зображають, її почуття, настрої, думки за допомогою зображувальних засобів, тобто вміння розкрити внутрішній світ персонажа твору [15].

До структури естетичної компетентності включено також комунікативні вміння вчителя мистецьких дисциплін. До спеціальних якостей комунікативності вчителя належать: комунікативні знання – це узагальнений досвід людства в комунікативній діяльності, відображення у свідомості комунікативних ситуацій; комунікативні навички – автоматизовані свідомі дії, що сприяють швидкому відображенню у свідомості комунікативних ситуацій, визначають успішність сприйняття, розуміння об'єктивного світу і відповідного впливу на нього у процесі педагогічної комунікації; комунікативні вміння – комплекс дій, які базуються на теоретичній та практичній підготовленості, що надає змогу творчо використовувати комунікативні знання і навички для відображення та перетворення дійсності; комунікативні звички – доведені до автоматизму комунікативні дії; комунікативний характер – основні якості, властивості особистості, які виявляються у типовій для неї активності в комунікативній діяльності й у ставленнях до довколишнього світу, до інших людей, до себе [8].

У свою чергу, систему педагогічних здібностей утворюють такі здатності (за В. Сластьоніним): дидактичні – здатність передавати учням навчальний матеріал доступно, зрозуміло, викликати в них активну самостійну думку, організувати їхню самостійну діяльність, керувати їхньою пізнавальною активністю. Проявляються вони у процесі передання, використання засвоєних знань, умінь і навичок, забезпеченні розвитку особистості, перевірки, контролі, оцінюванні результатів учіння; академічні - здібності до певної галузі науки (музики, математики, фізики, біології, літератури), що є предметом викладання вчителя у школі [18].

Здібний педагог добре знає навчальний предмет, глибоко володіє матеріалом, має до нього стійкий пізнавальний інтерес, здійснює дослідницьку роботу, постійно знайомиться з новими досягненнями у своїй і суміжних галузях знань; гностичні – здатності до швидкого і творчого оволодіння методами навчання учнів, пошуку і творення способів навчання, збирання інформації вчителем про учнів і себе; конструктивні – здатності до створення атмосфери співробітництва, спільної діяльності, чутливості до побудови уроку відповідно до мети розвитку і саморозвитку учня, встановлення педагогічно доцільних стосунків з ним; перцептивні – здатності педагога проникати у внутрішній світ вихованця, психологічна спостережливості, розуміння особистості учня і його психічних станів; мовні – здатності чітко висловлювати свої думки і почуття з допомогою мови та невербальних засобів (міміки, жестів, пантоміміки) [8].

З-поміж провідних здатностей майбутнього вчителя-митця слід виокремити ті, що безпосередньо пов'язані з рефлексивною сферою.

Педагогічна рефлексія є здатністю оцінити свою діяльність, її результати, власний індивідуальний стиль. Водночас педагогічна спостережливості – це здатність до розподілу та обсягу і переключення

уваги. Здібний, досвідчений учитель уважно стежить за змістом і формою викладу матеріалу, розгортанням своєї думки і думки учня, тримає в полі уваги всіх учнів, чуйно реагує на ознаки їхньої втоми, неухважності, нерозуміння, фіксує порушення дисципліни, слідкує за власною поведінкою (позою, мімікою, пантомімікою, ходом) [3].

У свою чергу, емоційність у психологічній енциклопедії розглядається як властивість темпераменту людини, яка виявляється у змісті, якості і динаміці її емоцій і почуттів. Вбачаємо принциповим той факт, що емоційність органічно пов'язана зі світоглядом, спрямованістю, ціннісними орієнтаціями людини тощо [9]. С. Раппопорт пропонує розрізняти художні та естетичні емоції, підкреслюючи, що художня емоція не зводиться до естетичної, а остання може бути її результатом нехудожнього впливу [11, с. 203]. О. Чебикін акцентує на тому, що емоції, утворюючи визначену надбудову над процесами пізнання, є істотними регуляторами в ефективності їх функціонування [21].

Заслугує на увагу думка О. Саннікової, яка наголошує на тому, що емоційність виступає як провідний чинник, котрий зумовлює специфіку властивостей особистості, в тому числі, професійно значущих, і в цій своїй якості бере участь у регуляції діяльності, що здійснюється [16, с. 6].

У руслі цих ідей особливої ваги набуває принцип емоційної насиченості освітнього процесу, висунутий, зокрема О. Рудницькою, яка зауважує, що емоційні події запам'ятовуються краще, ніж події індивідуальні. Тому, підкреслює вона, зміст навчального матеріалу, процес його вивчення, міжособистісні стосунки між педагогом та тим, хто навчається, обов'язково мають бути емоційно забарвленими [14, с. 94].

Неможливим є розгляд естетичної компетентності вчителя мистецьких дисциплін поза аналізом поняття «креативність». У свою чергу, аналіз феномена «креативність» слід розпочати з аналізу поняття «творчість» та «творчі здібності». У психологічній літературі традиційно підкреслюється тісний взаємозв'язок між креативністю, творчими здібностями і потребами, емоціями, нахилами,

інтересами людини [12]. Так, В. Моляко серед компонентів творчих здібностей виокремлює такі: оригінальність у рішеннях; пошуки нового; наполегливість у досягненні мети; самокритичність і критичність; гнучкість мислення; сміливість і міцність; енергійність [7]. Як бачимо, не визначаючи термінологічно, автор вказує на наявність креативності в системі творчих здібностей.

Науковці М. Киященко та М. Лейзеров розглядають естетичну творчу здібність як комплекс різноманітних властивостей та якостей людини, які відкривають їй можливість проявляти себе в будь-якому виді людської діяльності, тобто обов'язково будувати її «за законами краси» [6, с.41].

Отже, доходимо певних висновків.

У наукових розвідках учених (Т. Агейкіна-Старченко, О. Рудницька, Г. Сотська) зазначається, що «ядром» професійної компетентності вчителя мистецьких дисциплін є естетична компетентність, яка має свою специфіку формування у майбутніх педагогів-митців.

Показники сформованості естетичної компетентності вчителя мистецьких дисциплін варіюється відповідно напряму та профілю підготовки студентів, але в загальному вигляді вони можуть бути представлені особистісним, діяльнісним та загально-мистецьким блоками.

До структури естетичної компетентності вчителя мистецьких дисциплін відносимо:

світоглядний компонент, що обіймає такі показники – естетична свідомість, естетичний смак, естетична культура;

діяльнісний компонент з такими показниками: творчі вміння, комунікативні вміння, перцептивно-невербальні вміння;

особистісний компонент передбачає такі показники: емоційність, креативність, рефлексивність.

Перспективами подальших розвідок є визначення і характеристика педагогічних умов, що позитивно впливають на складники естетичної компетентності майбутніх учителів мистецьких дисциплін у процесі навчання у вищих закладах освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агейкіна-Старченко Т. В. Професійна компетентність вчителів мистецьких дисциплін : навчально-методичний посібник / Т. В. Агейкіна-Старченко; [заг. ред. В.І. Ковальчука]. – Вінниця : Нілан – ЛТД, 2010. – 160 с.
2. Андрощук І. В. Краса у системі розвитку естетичної культури особистості / І. В. Андрощук // Професійно-художня освіта України: зб. наук. пр. / редкол.: І. А. Зязюн (голова), В. О. Радкевич, Р. Т. Шмагалю (заст. голови) та ін. – К.; Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2005. – Вип. III. – С. 42–49.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
4. Зелена І. О. Педагогічні умови формування естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. О. Зелена. – Черкаси, 2010. – 295 с.
5. Калашник Н. Г. Естетичні смаки: їх формування / Наталія Григорівна Калашник. – Запоріжжя : Просвіта, 2001. – 344 с.
6. Киященко Н. И. Эстетический вкус / Николай Иванович Киященко, Николай Леонидович Лейзеров // Эстетическое сознание и процесс его формирования. – М. : Искусство, 1981. – С. 119–139.
7. Моляко В. А. Психология творческой деятельности / Валентин Алексеевич Моляко // Знание УССР. – М. : Знание, 1978. – № 1. – 47 с. – (Сер. 6 «Педагогическая»).

8. Педагогічна майстерність : підруч. для студ. вищ. пед. навч. закладів / [І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна]. – [2-ге вид., доп. і перероб.] – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
9. Психологічна енциклопедія / [автор-упоряд. О. М. Степанов]. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
10. Радкіна В. Ф. Формування художньо-естетичного смаку як професійної якості майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Ф. Радкіна. – Одеса, 2004. – 21 с.
11. Раппопорт С. Х. От художника к зрителю. Как построено и как функционирует произведение искусства / Семен Хаскевич Раппопорт. – М. : Советский художник, 1978. – 237 с.
12. Розвиток творчої активності майбутніх учителів : теорія і практика : [моногр.] / [Е. Е. Карпова, В. В. Нестеренко, О. А. Листопад та ін.]. – Одеса : ХНУ УВС, 2005. – 276 с.
13. Розвиток художньо-естетичного світогляду викладачів мистецьких дисциплін на основі інтегративного підходу / [О. М. Отич, С. О. Соломаха, І. В. Дубінець та ін.]. – Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2014. – 252 с.
14. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : навч. посіб. / Оксана Петрівна Рудницька. – К., 2002. – 270 с.
15. Ружицький В. А. Сутність і види професійних умінь учителів образотворчого мистецтва [Електронний ресурс] / В. А. Ружицький // Народна освіта. – 2013. – Випуск № 3 (21). – Режим доступу до журн. : www.narodnaosvita.kiev.ua/.
16. Саннікова О. П. Емоційність у структурі професійних властивостей особистості (на прикладі представників соціономічних професій) : автореф. ... дис. на здобуття вченого ступеня док-ра психолог. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / О. П. Саннікова. – Київ, 1996. – 50 с.
17. Сисоева С. Основи педагогічної творчості : підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. / С. Сисоева. – К., 2006. – 340 с.
18. Слостенин В. А. Педагогіка : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В. А. Слостенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
19. Сотська Г. І. Підготовка майбутнього вчителя образотворчого мистецтва до навчання учнів основної школи художнього конструювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. І. Сотська. – К., 2008. – 196 с.
20. Хуан Цзіншен Естетичний світогляд у системі професійної компетентності учителя образотворчого мистецтва / Цзіншен Хуан // Гуманітарні науки сьогодні : обговорення актуальних проблем : матер. всеукр. наук.-практ. конф. (Краматорськ, 26 лист. 2016 р.). – Краматорськ, 2016. – С. 40–43.
21. Чебыкин А. Я. Характеристика основных компонентов теории эмоциональной регуляции учебно-познавательной деятельности / Алексей Яковлевич Чебыкин // Эмоциональная регуляция учебной деятельности : [сб-к материалов Всесоюзной конференции] / под ред. А.Я. Чебыкина. – М., 1987. – С. 85–95.

REFERENCES:

1. Aheikina-Starchenko, T. V., & Kovalchuk, V. I. (Eds.). (2010). *Profesiina kompetentnist vchyteliv mystetskykh dystsyplyn [Professional competence of the teachers of artistic disciplines]*. Vinnytsia: Nilan – LTD [in Ukrainian].
2. Androshchuk, I. V. (2005). Krasa u systemi rozvytku estetychnoi kultury osobystosti [Beauty in the system of development of person's aesthetic culture]. *Profesiino-khudozhnia osvita Ukrainy – Professional and artistic education of Ukraine*, 3, 42–49 [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]*. K.: Lybid [in Ukrainian].
4. Zelena, I. O. (2010). Pedahohichni umovy formuvannia estetychnoho svitohliadu maibutnix uchyteliv predmetiv humanitarnoho tsykladu [Pedagogical conditions enabling the formation of aesthetic outlook of the future teachers specialized in the subjects of the humanitarian cycle]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Cherkasy [in Ukrainian].
5. Kalashnyk, N. H. (2001). *Estetychni smaky: yikh formuvannia [Aesthetic tastes: their formation]*. Zaporizhzhia: Prosvita [in Ukrainian].
6. Kiyaschenko, N. I., & Leyzerov, N. L. (1981). Esteticheskiy vkus [Aesthetic taste]. *Esteticheskoe soznanie i protsess ego formirovaniya – Aesthetic consciousness and the process of its formation*. M.: Iskusstvo, 119–139 [in Russian].
7. Molyako, V. A. (1978). Psihologiya tvorcheskoy deyatel'nosti [Psychology of creative activity]. *Znanie USSR – Knowledge of USSR*. M. : Znanie, 1 [in Russian].
8. Ziaziun, I. A., Karamushchenko L. V., & Kryvonos I. F. (2004). *Pedahohichna maisternist [Pedagogical skills]* (2nd ed., rev.). Ziaziun, I. A. (Ed.). K. : Vyscha shkola [in Ukrainian].
9. Stepanov, O. M. (2006). *Psykholohichna entsyklopediia [Psychological Encyclopedia]*. K.: Akademvydav [in Ukrainian].
10. Radkina, V. F. (2004). Formuvannia khudozhno-estetychnoho smaku yak profesiinoi yakosti maibutnoho vchytelia [Formation of artistic and aesthetic tastes as a professional quality of the future teacher] *Extended abstract of candidate's thesis*. Odessa [in Ukrainian].

11. Rappoport, S. H. (1978). *Ot hudozhnika k zritel'yu. Kak postroeno i kak funktsioniruet proizvedenie iskusstva* [From the artist to the viewer. How the work of art is constructed and how it works]. M.: Sovetskiy hudozhnik [in Russian].
12. Karpova, E. E., Nesterenko V. V., & Lystopad O. A. (2005). *Rozvytok tvorchoi aktyvnosti maibutnikh uchyteliv: teoriia i praktyka* [Development of future teachers' creative activity: theory and practice]. Odessa [in Ukrainian].
13. Otych, O. M., Solomakha, S. O., & Dubinets, I. V. (2014). *Rozvytok khudozhno-estetychnoho svitohliadu vykladachiv mystetskykh dystsyplin na osnovi intehratyvnoho pidkhodu* [Development of the artistic and aesthetic outlook of the teachers of artistic disciplines on the basis of the integrative approach]. Berdiansk: Vydavets Tkachuk O. V. [in Ukrainian].
14. Rudnytska, O. P. (2002). *Pedahohika zahalna ta mystetska* [General and Artistic Pedagogy]. K. [in Ukrainian].
15. Ruzhytskyi, V. A. (2013). Sutnist i vydy profesiinykh umin uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva [The essence and types of professional skills demonstrated by the teachers of fine arts]. *Narodna osvita – Folk education*, 3 (21). Retrieved from: www.narodnaosvita.kiev.ua/ [in Ukrainian].
16. Sannikova, O. P. (1996). Emotsiynist u strukturi profesiinykh vlastyivostei osobystosti (na prykladi predstavnykh sotsionomichnykh profesii) [Emotionality in the structure of person's professional traits (on the example of representatives of socio-occupational professions)]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
17. Sysoieva, S. (2006). *Osnovy pedahohichnoi tvorchosti* [Fundamentals of pedagogical creativity]. K. [in Ukrainian].
18. Isaev, I. F., Shiyarov, E. N., & Slastenin V. A. (Ed.). (2002). *Pedagogika* [Pedagogy]. M.: Izdatelskiy tsentr «Akademiya» [in Russian].
19. Sotska, H. I. (2008). Pidhotovka maibutnoho vchytelia obrazotvorchoho mystetstva do navchannia uchniv osnovnoi shkoly khudozhnoho konstruiuvannia [Training of the future teacher of fine arts in teaching artistic design to the basic school pupils]. *Extended abstract of candidate's thesis*. K. [in Ukrainian].
20. Khuan Tszinshen (2016). Estetychnyi svitohliad u systemi profesiinoi kompetentnosti uchytelia obrazotvorchoho mystetstva [Aesthetic worldview in the system of professional competence of the teacher of fine arts]. *Naukovo-praktychna konferentsiia "Humanitarni nauky sohodni: obhovorennia aktualnykh problem" – Scientific and Practical Conference "Humanities today: discussion of topical issues"*. (pp. 40–43). Kramatorsk [in Ukrainian].
21. Chebyikin, A. Ya. (Ed.). (1987). Harakteristika osnovnykh komponentov teorii emotsionalnoy regulyatsii uchebno-poznavatelnoy deyatel'nosti [Characteristics of the main components of the theory of emotional regulation of the learning and cognitive activities]. *Vsesoyuznaya konferentsiya "Emotsionalnaya regulyatsiya uchebnoy deyatel'nosti" – All-Union Conference "Emotional regulation of educational activity"*. (pp. 85–95). – M. [in Russian].

Лю Цзянь,

аспирант кафедри педагогіки,

*Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ДИСЦИПЛИН

В статье представлена интерпретация феномена «эстетическая компетентность» в контексте профессиональной деятельности учителя художественных дисциплин. Автором определено, что эстетическая компетентность учителя изобразительного и декоративно-прикладного искусства, музыки и хореографии это интегративный личностно-профессиональный конструкт учителя, который предполагает систему теоретических знаний та практических умений учителя в области эстетики; определяет его способность воспринимать явления культуры и действительности через призму ключевых идентификаторов эстетики; определяет возможность педагога-художника оптимально решать профессиональные задачи эстетической и педагогической деятельности.

В статье доказано, что подходы к исследованию проблематики художественного образования можно условно разделить на три группы. Первая связана с раскрытием сущности художественного творчества, сложного соотношения категорий отражения и выражения в искусстве, специфики средств выразительности, их символической природы, особенности видов и жанров искусства в их многочисленных измерениях и формах, традиций различных культур. Вторая группа предполагает изучение основ восприятия и понимания искусства, природы его эстетического переживания, взаимосвязи объективных и субъективных факторов в процессе интерпретации художественных произведений, толкования и уточнения терминов, которые употребляются в художественном образовании. Третью группу составляют социологическая и культурологическая области знаний, направленные на раскрытие специфики общественной жизни искусства и художественных ценностей, а также социальных функций художественного образования, обеспечивающих их распространение.

На основе анализа справочных, научно-педагогических и искусствоведческих источников определено, что эстетическая подготовка учащихся в общеобразовательных учреждениях, как и профессиональная подготовка будущих учителей художественного профиля отличается сложностью и интегративным характером.

В научных исследованиях ученых (Т. Агейкина-Старченко, О. Рудницкая, А. Сотская) отмечается, что «ядром» профессиональной компетентности учителя художественных дисциплин является эстетическая компетентность, которая имеет свою специфику формирования у будущих педагогов-художников.

Проанализированы научные позиции исследователей в контексте содержания эстетической компетентности личности и освещено структурное наполнение эстетической компетентности учителя-художника. Опираясь на анализ научно-педагогической литературы и с учетом современных тенденций художественной подготовки будущих учителей музыки, изобразительного и декоративно-прикладного искусства, в структуре эстетической компетентности выделены мировоззренческий компонент, который включает такие показатели – эстетическое сознание, эстетический вкус, эстетическая культура; деятельностный компонент, который содержит следующие показатели – творческие умения, коммуникативные умения, перцептивно-невербальные умения; личностный компонент, который характеризуется такими показателями – эмоциональность, креативность, рефлексивность.

Ключевые слова: учитель художественных дисциплин, эстетическая компетентность, структура.

Liu Jian,

Postgraduate student,

*State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,
26 Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine*

ESSENCE AND STRUCTURE OF THE FUTURE ART TEACHERS' AESTHETIC COMPETENCE

The interpretation of the phenomenon "aesthetic competence" in the context of the professional activity performed by the teacher of artistic disciplines is presented in the article. The author determines that the aesthetic competence of the teacher of Fine, Decorative and Applied Arts, Music and Choreography is an integrative personal and professional construct of the teacher which comprises a system of theoretical knowledge and practical skills of the teacher in the field of aesthetics; it determines his / her ability to perceive the phenomena of culture and reality through the prism of key identifiers of aesthetics; it determines the ability of the teacher-artist to fulfill professional tasks of the aesthetic and pedagogical activities.

It is proved in the article that the approaches to the study of the problems in the sphere of art education can be conditionally divided into three groups. The first one is connected with the disclosure of the essence of the artistic creativity, the complex correlation of the categories of reflection and expression in art, the specifics of expressive means, their symbolic nature, the particularities of the art types and genres in their numerous dimensions and forms, the traditions of different cultures. The second group involves learning the basics of perception and understanding of art, the nature of its aesthetic experience, the interrelation of objective and subjective factors in the process of interpreting works of art, interpreting and specifying the terms used in art education. The third group consists of sociological and culturological fields of knowledge aimed at revealing the specifics of the social life of art and artistic values, as well as the social functions of art education which ensure their dissemination.

Based on the analysis of referential, scientific, pedagogical and art critic sources, it is determined that the aesthetic training of students in institutions of general education, as well as the professional training of future art teachers, is complex and integrative.

In the scientific research conducted by the scientists (T. Ageykina-Starchenko, O. Rudnitskaya, A. Sotskaya) it is noted that the "core" of the professional competence of the teacher of artistic disciplines is the aesthetic competence which has its own specificity formation when training future Art teachers.

The scientific positions of researchers in the context of the content of the aesthetic competence of an individual are analyzed; the structural contents of the aesthetic competence of the teacher-artist are highlighted. Based on the analysis of scientific and pedagogical literature and taking into account the current trends in the artistic training targeted to the future teachers of Music, Fine and Applied Arts, the structure of the aesthetic competence has been elaborated; it consists of the components, as follows: a worldview component, which includes such indicators as aesthetic awareness, aesthetic taste, aesthetic culture; an activity-oriented component, which contains these indicators: creative skills, communicative skills, perceptual-non-verbal skills; a personal component, which is characterized by these indicators – emotionality, creativity, reflexivity.

Key words: teacher of artistic disciplines, aesthetic competence, structure.

Подано до редакції: 03.01.2018 р.

Рекомендовано до друку: 15.01.2018 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Бозуш